

СТАНОВИЩЕ
на **проф. д-р Ценка Николова Иванова**
от Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий”
по конкурса за академичната длъжност „професор”
с кандидат **доц. д-р СВЕТОЗАРА АЛЕКСАНДРОВА ХАЛАЧЕВА**,
преподавател в Софийския университет „Св. Климент Охридски”,
Департамент за езиково обучение

Обява за конкурса: „Държавен вестник“, бр. 24/16. 03. 2018 г.

Заповед за състав на Научно жури № РД 38-235/18. 04. 2018 г. на Ректора на Софийския университет.

Област на висше образование 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по чужд език – български)

1. Данни за конкурса

На обявения конкурс за академичната длъжност *професор* се явява единствен кандидат – доц. д-р Светозара Александрова Халачева, преподавател в Департамента за езиково обучение (ДЕО-ИЧС) при СУ „Св.Климент Охридски”.

Представените документи по процедурата отговарят на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ.

2. Общи професионални данни за кандидата

Светозара Халачева е завършила специалността *Българска филология* във Великотърновския университет, за кратко време работи като учител, а след това – като асистент и главен асистент по български език като чужд (преподаване на български език на чужденци в българска езикова среда) в Института за чуждестранни студенти, впоследствие преминал в структурата на Софийския университет като Департамент с основния си предмет на дейност. Същевременно става аспирант към Института по български език към БАН и защитава докторска дисертация през 1991 година. За доцент, след процедура за хабилитация, е избрана през 2006 година. Същевременно заема и ръководни длъжности – ръководител на профилиран център и директор на Департамента за езиково обучение. В Google Наука е отбелязана с h-индекс единица. Специализира се, на базата на солидна филологическа квалификация, вкл. и с публикации от областта на морфологията, лексиката и семантиката на съвременния български език, в областта на чуждоезиковото обучение и по-конкретно – в специфичната методика на преподаване и оценяване на компетентности по български език като чужд (или като втори) в различни социолингвистични ситуации и кореспондиращи с различни психолингвистични характеристики на обучаваните или на целевите групи.

3. Описание на научните трудове

В обявения конкурс за академичната длъжност „професор“ доц. д-р Светозара Халачева участва с публикации за периода 2006 – 2018 година: монография (хабилитационен труд) *Съвременни подходи при обучението по български език на чужденци и на българи в чужбина*, УИ „Св. Климент Охридски”, С., 2018 (232 стр.); авторски електронен учебник *One to one with Bulgarian* (видеоучебник по български език като чужд) - www.bulgarianonline.eu; съавторско модулно помагало за обучение и тестване *Електронни ресурси за обучение и тестване на знанията по български език като чужд за общи и академични цели* (модул „Български език като чужд за академични цели”) <http://bg.e-learning-deo.uni-sofia.bg/>; девет статии и девет публикувани доклада от научни конференции в страната и чужбина.

Авторката е представила и други доказателства, които кореспондират с професионалните ѝ компетенции: членство и ръководство на екип, разработващ електронни материали за обучение и за тестване на езиково-комуникативни компетентности; член на обучителни екипи; работа с конкретни параметри по методически ръководства в съботно-неделните училища на българската диаспора; публична експертна активност за признаване на българския език като матуриретен в училищни системи в чужбина; участие в комисии за конкурси; участие в екипи за изготвяне на учебни материали и прагови тестове; член на редакционна колегия на годишника на ДЕО и др. По проблематика материалите отговарят на изискванията за заемане на академичната длъжност *професор* в ДЕО – т.е. на научния и образователния профил на обявения конкурс. Важно е също така да се има предвид общото професионално развитие на университетския преподавател в неговата цялост – от постъпването като асистент и в следващите етапи от професионалното израстване. Това напомняне според мен е важно, тъй като университетският преподавател формира своя облик и компетенции в една постъпателна собствена приемственост на знания и тяхното приложение като изследователски и като преподавателски приложни умения.

4. Научни приноси

Представените трудове отразяват интересите на авторката в областта както на българското филологическо познание, така и на приложно-методическия аспект на комплексната проблематика под общо, макар и обвързано с конкретен сегмент, название „български като чужд език“.

Изследователската и свързаната с нея преподавателска ориентация на кандидатката могат да се обособят в няколко тематични области:

1. Лексикална и синтактична семантика, включваща и стилистични аспекти. В тази група публикации (*Евфемизмите в езика на пресата, Неологизмите в езика на пресата ни днес, Пуризм или грижа за езика ни, Към въпроса за номинацията на фитонима седефче (ruta graveolens l.) в руския и в българския език /в съавторство/, Семантизация на лексиката в обучението по български език като чужд /в съавторство/*) се разглеждат допустими и неудачно употребявани неологизми, ориентирани и към приложната страна в

чуждоезиковото обучение – вкл. и през социолингвистичния поглед; обособява се в теоретичен ракурс проблематиката за принципите на номинация изобщо; обръща се внимание на методите за семантизация на лексиката от гледна точка на теорията за значението на думата като сложен семантичен комплекс и се диференцират различни нива на семантизация с оглед на думата и нейният лексико-семантичен вариант.

2. Морфология на съвременния български език през призмата на методиката на обучението по български като чужд език. Статията *Лексикално-граматическо съдържание на нивата за владееене на български език като чужд* съдържа конкретни предложения за включване на елементи от глаголната и от именната система на българския език за постигане на съответното ниво по Общата европейска езикова рамка, както и за тежестта на граматическия компонент при създаването на актуални учебници и учебни помагала по български език като чужд.

3. Методически аспекти на обучението по чужд език – български. Публикациите от тази категория съдържат приносни акценти по конкретни въпроси – дори и тогава, когато методическата практика вече е преминала на следващ етап: *Формирането на националнокултурни компетентности и комуникативният подход* – в съавторство (разглежда се важният въпрос за социокултурната адаптация на носителя на друг език и култура в „другата“ езикова среда – като тук би могло да се дискутира не е ли нужно да се разграничи националнокултурната компетентност като присъща на носителя на „своята“ културна матрица от социокултурната компетентност като задължителен компонент на обучението по чужд език изобщо, насочена към носителя на друга националнокултурна матрица); *Автентичният текст в преподаването на български език като чужд* – в съавторство (акцентира се на ролята на автентични текстове от прозата и поезията за формиране на комуникативно-речеви умения у обучаемите при изучаване на български език като чужд, вкл. и за натрупване на фонові знания); *За нивата на езикова компетентност* (научно-практическа стойност за оптимално синхронизиране на обучението по български език като чужд с изискванията на Общата европейска езикова рамка и присъединяване към убеждението, че основно достойнство на чуждоезиковото обучение е неговата комуникативна насоченост с формиране на продуктивни умения); *За престижа на българския език като чужд* (представяне на процеса по международно валидиране на тестовете по български език като чужд и асоциирането към международни организации за сертифициране); *Роден и/или майчин език* (опит за присъединяване към дискусия с много променливи, отразяваща с терминологично многообразие съвременни социолингвистични ситуации, в които личността се образува, социализира и реализира професионално чрез своя „първи“ език по комплексна компетентност – независимо от реда му на усвояване в живота и от връзката му с родител или етническа общност); *Обучение българскому языку как второму болгарских детей за границей* – в съавторство (споделят опит с актуализирани учебни програми по български език и литература за обучението, организирано в съботно-неделните училища в чужбина за целеви групи в детска възраст).

3.1. Електронните ресурси на чуждоезиковото обучение: онлайн платформи, дистанционно обучение и тестване, други съвременни технологични средства. Боравенето със софтуерни продукти и образователни платформи за постигане на знания и компетентности е независимо от факторите „пространство“ и „време“. Акцентът в тази, обособена като по-многобройна група публикации, е върху съвременни средства и похвати за чуждоезиково обучение: *Иновативни методи за изучаване на български език като чужд* (предлагат се конкретни обучителни продукти за осъвременяване на чуждоезиковото обучение – оптимално използване на съвременните технологии, вкл. мултимедийни продукти за обучение в присъствена форма и за самообучение); *Електронно обучение на чуждестранни студенти по български език и математика* – в съавторство (анализ на възможностите на платформата Moodle за оптимизиране на обучението по български език като чужд и по математика); *Електронни ресурси за обучение и тестване на знанията по български език като чужд за общи и академични цели: модул „Български език като чужд за академични цели“*, *електронни ресурси* – в съавторство (свързани с овладяване на морфосинтактичните характеристики на научния стил, даващи възможност за задълбочаване на подготовката на ниво В2 и при самостоятелна работа/подготовка за по-високо ниво на владеене на езика).

3.2. Видеоучебникът *One to one with Bulgarian* е един от малкото електронни учебници с функциите на самоучител по български език за англоговорещи и за постигане на ниво А2. Съчетаването на повече рецептори на възприятието, както заявява и авторката, е фактор за напредък и устойчиво усвояване на основни граматически и лексикални единици. Подходът на ситуативните игри също допринася за ефективно усвояване на комуникативни ситуации с конкретни езикови формули. Също според авторката организацията на учебния материал може да се заяви като форма за дистанционно обучение.

3.3. Публикуваната през 2018 год. монография *Съвременни подходи при обучението по български език на чужденци и на българи в чужбина* дава заявка за теоретично обобщен и систематизиран труд, ориентиран към възможностите на електронното и дистанционното обучение по български език на чужденци и на българи в чужбина – макар че в труда не са систематизирани типологическите характеристики на тези две категории и при по-нататъшна конкретизация на работата по дистанционна платформа би трябвало да се покаже нужната вариативност. Специфична категория, но с нееднозначен профил, са представителите на диаспората както по възрастова структура, така и по лична „езикова биография“. Освен представяне на етапите в учебния процес при електронно дистанционно обучение по български език като чужд, в книгата се предлага система от конкретни езикови задачи за усвояване на езикови знания по лексика и граматика, които гарантират в максимална степен реализиране на когнитивните умения; предлагат се видове електронни обучителни ресурси по български език като чужд за нива А1 и А2 – свързани с разнообразни стратегии за формиране на комуникативно-речевите умения слушане, четене, говорене, писане... Любопитно е представянето на модели за трансформации на упражнения в учебници по български език като чужд с цел оптимизиране на обучението по български език

на ученици зад граница чрез двата модула („Български език като втори” и „Български език”). Как би функционирала тази подялба във всяка една от уникалните езикови и методически ситуации, в които функционират българските училища зад граница, предстои да се тества в една по-дългосрочна перспектива. Четвърта глава представя модел на дистанционен курс по български език като чужд за общи цели – от нулево ниво до ниво А2. Той е базиран на вече разработения видеоучебник. Според авторката системата с електронни дидактически материали по български език е солидна база за реализиране на първия цялостен дистанционен курс по български език като чужд за общи цели – за нивата А1 и А2. Факт е, че всеки опит в електронното дистанционно обучение по български език като чужд (и като втори език) е иновативна възможност за оптимизиране на обучението и за привличане на повече ползватели на подобни продукти.

5. Заключение

Описаните факти и приложените към тях доказателства показват, че кандидатката за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност *професор* на Департамента за езиково обучение при СУ „Св. Климент Охридски” притежава необходимите качества, за да ѝ бъде присъдена тази длъжност. Изразявам убеждението си, че Научното жури има законови и нормативни основания, както и професионални аргументи, да присъди на **Светозара Александрова Халачева** академичната длъжност *професор* в научната област 1. Педагогически науки, област на висше образование и професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по... (Методика на обучението по чужд език – български). Ще гласувам ЗА.

31.07.2018 г.

Подпис:

Проф. д-р Ценка Н. Иванова